

คุณธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

Administrative Morality of School Administrators According to Teachers'
Attitudes in Schools under the Prachuapkhirikhan Primary Educational Service
Area Office 2

สมिता วันเย็น

Samita Wanyen

โรงเรียนอนุบาลสามร้อยยอด(บ้านหนองแก) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2
Samroi Yod Kindergarten School (Ban Nong Kae), Prachuapkhirikhan Primary Educational Service Area
Office 2

E-mail : Kvanan803@gmail.com

Received September 11, 2023; Revised September 17, 2023; Accepted September 17, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อทราบระดับคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 และ (2) เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน การศึกษานี้ดำเนินการโดยวิธีเชิงปริมาณโดยเก็บข้อมูลจากครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 267 คน โดยวิธีแจกแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัยประกอบด้วย (1) คุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ (2) ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: คุณธรรมในการบริหาร; ผู้บริหารสถานศึกษา; เจตคติ; ครูผู้สอน

Abstract

The purposes of this study were (1) to know the level of administrative morality of school administrators according to teachers' attitudes in schools under the Prachuapkhirikhan primary educational service area office 2, and (2) to compare the administrative morality of school administrators according to teachers' attitudes in schools under the Prachuapkhirikhan primary educational service area office 2 classified by school size. This study was conducted with a quantitative approach. Data were collected from samples of 267 teachers in schools under the Prachuapkhirikhan Primary Educational Service area office 2 by using a questionnaire. The data obtained were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and analysis of variance.

Results showed that (1) administrative morality of school administrators according to teachers' attitudes in schools under the Prachuapkhirikhan primary educational service area office 2 was found the high level, and (2) comparison results the administrative morality of school administrators according to teachers' attitudes in schools under the Prachuapkhirikhan primary educational service area office 2 classified by school size was found that the school administrators with different school sizes was not different in overall administrative morality at the .05 level.

Keywords: Administrative morality; School administrators; Attitudes; Teachers

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาและนโยบายของรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ต้องการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคม ที่ยึดหลักคุณธรรมนำความรู้และใช้ระบบการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้โดยการร่วมมือกัน ทั้งสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาและสถานศึกษาอย่างบูรณาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาวินัย คุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาทักษะในระดับสถานศึกษา รวมทั้งสามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน จนสามารถนำไปปฏิบัติ จนเป็นวิถีชีวิตได้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2550, น. 40) อีกทั้งในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ มีจุดมุ่งหมายการขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นไปสู่การปฏิบัติ เพื่อใช้กระบวนการพัฒนาคุณธรรมบูรณาการ ในทุกกระบวนการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งผู้บริหารควรมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตาแก่ผู้ร่วมงาน มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เอาเปรียบ

ผู้ร่วมงาน มีความยุติธรรม มีเหตุผล มีความรักและห่วงใยในผู้ร่วมงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีรักศักดิ์ศรีของ
ผู้บริหาร ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อหน่วยงานและผู้อื่น มองทุกคนในแง่ดีในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ทศพิธราชธรรม
10 ประการ ได้แก่ 1) ทาน คือ มีจิตใจโอบอ้อมอารีปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเห็นอกเห็นใจให้ความ
ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ กำลังทรัพย์ เสียละ 2) ศีล คือ รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย ประพฤติปฏิบัติดี
ทั้งกาย วาจา เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน 3) ปริจจาคะ คือ การบริจาคเสียสละทุนทรัพย์
แรงกาย และแรงใจ เพื่อประโยชน์สุขและความเรียบร้อยแก่สังคมส่วนรวม 4) อาชวะ คือ ความซื่อตรง ซื่อสัตย์
ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต มีความจริงใจ 5) มัทวะ คือ มีความอ่อนโยนทั้งภายนอกและภายใน มีอัธยาศัยไมตรี
ที่ดีไม่ว่าเยื่อหยิ่ง หยาบคาย กระด้าง ถือตัว มีกิริยามารยาท สุภาพนุ่มนวล 6) ตบะ คือ มีความเพียร ไม่ย่อท้อต่อ
ความยากลำบาก ไม่ลุ่มหลงในอบายมุข 7) อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ ไม่คิดประทุษร้ายผู้อื่น มีเมตตาธรรม 8)
อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน กตจี ไม่หลงระเหิรในอำนาจขาดความกรุณา 9) ขันติ คือ ความอดทนต่อความ
ยากลำบากทั้งปวง และ 10) อวิโรธนะ คือ ความไม่ประพฤติดีผลพลาดเคลื่อนจากทำนองคลองธรรม จาก
จารีตแบบแผน และจารีตประเพณีของสังคม (พระมหามงคล สารินทร์, เรือเอกอภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์ และสมชาย
เทพแสง, 2556, น. 84-88) จากหลักธรรมทั้ง 10 ประการดังกล่าวถึงแม้จะกล่าวว่าเป็นหลักธรรมของพระราชา
ผู้ปกครองหรือผู้บริหาร แต่ประชาชนก็สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นผู้นำ ผู้ปกครอง หรือ
ผู้บริหารที่นำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารจะทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิผลสูงสุด (อภิรักษ์ สุจริต
จันทร์, 2559, น. 15)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงาน
ศึกษาธิการจังหวัด กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนและกำกับควบคุมดูแลตามอำนาจที่ได้รับ
มอบหมาย โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีโรงเรียนอยู่ในความรับผิดชอบ
89 โรงเรียน มีบุคลากรทั้งสิ้น 941 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 36 คน และครูผู้สอนจำนวน 869 คน
ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีเจตนารมณ์ว่าจะบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตามหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส
ตรวจสอบได้ พร้อมรับผิดชอบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคม พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุนให้ข้าราชการและ
บุคลากรในสังกัดทุกคนปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม มีความโปร่งใสในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล พร้อมทั้งจะรักษาผลประโยชน์ของรัฐและมอบความเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนอย่างเสมอ
ภาคและเท่าเทียมกัน จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐด้วยสำนึกและตระหนักในความรับผิดชอบที่มี
อยู่จะตั้งใจปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มสติปัญญาความสามารถ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เที่ยงตรงและด้วยความมีสติยั้งคิด
รู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดควรงดเว้น เพื่อให้งานที่ทำปราศจากความเสียหายและโทษ ให้บังเกิด
ประโยชน์สูงสุด โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และจะยืนหยัดต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ (สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2, 2565, น. 1-2) แต่ในปัจจุบันพบว่าผู้บริหารโรงเรียน
ผู้นำ หรือหัวหน้างานหลายท่านที่ประสบปัญหาการดำเนินงานในองค์กร เพราะการบริหารคนและการอยู่ร่วมกัน
ในที่ทำงานกับบุคคลอื่นย่อมเสี่ยงที่จะไม่เผชิญหน้ากับความขัดแย้งในเรื่องของคนโดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะ
ผู้ร่วมงานล้วนมาจากสภาพแวดล้อมและการศึกษาต่างกัน ถ้าหากเจ้านายหรือผู้นำองค์กรไม่สามารถเข้าใจหรือ

4 | ชื่อเรื่อง คุณธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

เอาชนะใจผู้ใต้บังคับบัญชาได้นั้นก็จะเกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงานหรืออาจเป็นการขัดขวางความเจริญก้าวหน้าขององค์กร อีกทั้งในสภาพที่เป็นจริงผู้บริหารจำนวนไม่น้อยมีข้อบกพร่องในด้านปฏิบัติงาน ไม่ปฏิบัติตามตามหลักคุณธรรม จริยธรรม ตามความคาดหวังของสังคม มีการกระทำผิดวินัยต่อเนื่อง ไม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งพบได้จากข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชน (บุญชู แสงสุข, 2544 อ้างถึงใน สุริยพล ตนภู, 2561, น. 2)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนอันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบระดับคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม

พระครูประโชติจันทร์วิมล (นาม จนทโชโต) (2555) สรุปรว่าคุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวมคุณธรรมคือ ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วย ความรู้สึกในทางดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลส ซึ่งเป็นความไม่ดีในจิตใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลส ซึ่งจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี

ไชยพร เรื่องแหล่ (2556) ได้สรุปความหมายของคำว่า คุณธรรมว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความดีงามแห่งการประพฤติตน และลักษณะอุปนิสัยอันดีงาม ที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของบุคคล มาเป็นเวลานาน มีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ยึดถือ และปฏิบัติตามอันนำมาซึ่งความเจริญของตนเองและสังคม ซึ่งคุณธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจนั้นเกิดจากการอบรมและปลูกฝัง

ดรุณี โอวจริยาพิทักษ์ และคณะ (2557) สรุปรว่าคุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่บริสุทธิ์ในการคิดในการกระทำที่เป็นหลักพื้นฐานประจำใจในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสุขทั้งของตนเอง และสังคม

สรุปได้ว่าคุณธรรม หมายถึง สภาพหรือคุณลักษณะของคุณงามความดี ซึ่งอยู่ในจิตสำนึกของบุคคล เป็นแรงกระตุ้น ผลักดันให้เกิดความรู้สึกผิดชอบในการประพฤติปฏิบัติ อยู่ในกรอบที่ดีงามของสังคมอีกนัยหนึ่งคือ

สามารถเห็นได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย วาจา และจิตใจ เมื่อบุคคลใดประพฤติปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรมแล้ว ย่อมเกิดคุณค่าแก่บุคคลนั้น ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลทั่วไป

คุณธรรมของผู้บริหาร

หลักทศพิธราชธรรมเป็นธรรมะสำหรับตัวผู้บริหารที่จะต้องมีความดีทั้งสิบประการ เพราะคนเราทุกวันนี้ขาดคุณธรรมและจริยธรรมมาก ฉะนั้นการบริหารงานทุกหน่วยงานต้องมีผู้นำไว้สำหรับบริหาร ผู้นำจะต้องมีคุณธรรม เช่น หลักทศพิธราชธรรมสำหรับตัวผู้นำทุกท่าน ทศพิธราชธรรม 10 ประการ จัดได้ว่าเป็นธรรมะที่สุุดยอดของนักบริหารถ้าบุคคลใดสามารถนำเอาไปใช้ได้ครบทุกข้อหรือว่าข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งส่วนรวมและส่วนของแต่ละบุคคล และยังเป็นธรรมะที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีทั้งของชาติและคนดีของสังคมอีกด้วย

สถาบันพระปกเกล้า (2556, น. 223-225) กล่าวว่า คุณธรรมผู้นำสิบประการ หมายถึง หลักธรรมประจำตัวของผู้ซึ่งมีภาวะผู้นำสูงพึงมี 10 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. ทานะ คือ การให้ การเสียสละ การให้น้ำใจ
2. ศีละ คือ ความประพฤติที่ดีงาม ทั้ง กาย วาจา ใจ ให้ปราศจากโทษ
3. การบริจาค คือ การเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อความสุขส่วนรวม
4. ความซื่อตรง คือ ความซื่อตรงในฐานะที่เป็นผู้นำ ดำรงอยู่ในสัตย์สุจริต
5. ความอ่อนโยน คือ การมีอัธยาศัยอ่อนโยน เคารพในเหตุผลที่ควรมีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโส
6. ความเพียร คือ ความอุตสาหะในการปฏิบัติงาน โดยปราศจากความเกียจคร้าน
7. ความไม่โกรธ คือ ความไม่แสดงความโกรธ ไม่มุ่งร้ายผู้อื่นแม้จะลงโทษผู้ทำผิดก็ทำตามเหตุผล
8. ความไม่เบียดเบียน คือ การไม่ก่อทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่น
9. ความอดทน คือ การรักษาอาการ กาย วาจา ใจให้เรียบร้อย การอดทนต่อสิ่งทั้งปวง
10. ความหนักแน่น เที่ยงธรรม คือ ความหนักแน่น ถือความถูกต้องเที่ยงธรรมเป็นหลัก

พระมหามงคล สารินทร์, เรือเอกอภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์ และสมชาย เทพแสง (2556, น. 84-88) กล่าวว่า หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการในการบริหารงานนั้นเป็นข้อปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบสำหรับพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักรและเป็นหลักธรรมของผู้บริหารทุกระดับที่จะพึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตน ให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยรวมเป็นคุณธรรมที่โบราณบัณฑิตได้บัญญัติไว้ก่อนสมัยพุทธกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์ในอดีตได้ทรงถือปฏิบัติมาเป็นพระราชจริยวัตร แม้บุคคลผู้มีใช้พระเจ้าแผ่นดินก็ควรเจริญรอยตาม โดยนำเอาหลักธรรม 10 ประการนี้มาปฏิบัติในการบริหารการปกครอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความสวัสดิในสังคม ตามอุดมการณ์แห่งการปกครองยิ่ง ๆ ขึ้นไป อันว่าคุณสมบัติของนักบริหารหรือนักปกครอง หรือผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ ตลอดจนนักบริหารหรือนักปกครองทั่วไป ผู้บริหารยังสามารถใช้หลักธรรม 10 ประการ สร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรทุกระดับชั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสำเร็จตามเป้าหมาย หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ คือ

1. ทานะ คือ การให้ การที่ผู้บริหารให้ทรัพย์สินวัตถุสิ่งของหรือองค์ประกอบที่ได้มาซึ่งวัตถุ อันหมายถึงเงิน เวลา กำลังกายของตน และผู้อื่นที่ต้องการ (วัตถุทาน) การให้ความรู้ การชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน

(วิทยาทาน) และการใช้ชีวิต (ธรรมทาน) และการให้อภัยแก่ผู้ที่ทำผิดพลาด ที่พร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงหรือการไม่ถือโทษในเรื่องทั้งปวง (อภัยทาน)

2. ศีละ คือ วิธีการอยู่ในศีลธรรมอันดีทั้งกาย วาจา และทางใจ อันเป็นหลักการสากลคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการประพฤติตนตามระเบียบวินัยของหน่วยงาน ตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม

3. ปริจาคะ คือ การเสียสละสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงาน ในด้านการเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อประโยชน์ของบุคลากรและองค์กร การไม่เห็นแก่ตัวของผู้บริหาร จะสามารถทำให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข

4. อาชวะ คือ ความเป็นผู้ซื่อตรงสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงาน ในด้านของความซื่อสัตย์สุจริตต่อองค์กร ต่อบุคลากร เป็นผู้ตรงต่อหน้าที่รับผิดชอบต่อภาระงานให้ประสบความสำเร็จ

5. มัทวะ คือ ความสุภาพอ่อนโยน ความสุภาพอ่อนโยนที่ผู้บริหาร แสดงออกถึงกิริยามารยาทที่สุภาพเรียบร้อย ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างให้เกียรติ และการพูดจาสุภาพไพเราะ นุ่มนวล กับบุคคลในทุกระดับ

6. ตบะ คือ ความเพียรพยายามสำหรับผู้บริหาร เป็นวิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงานในด้านความพยายาม ความบากบั่นความก้าวหน้า ไม่ถอยหลัง ความไม่หยุดอยู่กับที่ รู้จักระงับยับยั้งซึ่งใจได้ ไม่หลงใหลหมกมุ่นในความสุสราญและการปรนเปรอ มุ่งมั่นในหน้าที่การงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์

7. อักโธระ คือ ความไม่โกรธสำหรับผู้บริหาร เป็นวิธีการของผู้บริหารที่แสดงถึงความมีเหตุผล ไม่โกรธผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไร้เหตุผล มีเมตตาธรรมประจักษ์ รู้จักระงับความขุ่นเคืองแห่งจิต และมีวินิจฉัยที่มีเหตุผล

8. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียนสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารที่ไม่แสดงการกดขี่ข่มเหงผู้ใต้บังคับบัญชา โดยใช้อำนาจที่เหนือกว่าเบียดเบียนผู้อื่นให้ความช่วยเหลือ สร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในองค์กร

9. ขันติ คือ ความอดทน การที่ผู้บริหารอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการดำรงชีวิต มีมานะอดทนในการทำงาน มีความอดทนต่ออารมณ์ชั่ววูบต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ คือการควบคุมอารมณ์เมื่อ ผิดหวังหรือการอดกลั้นต่อความโลภและความอยากได้

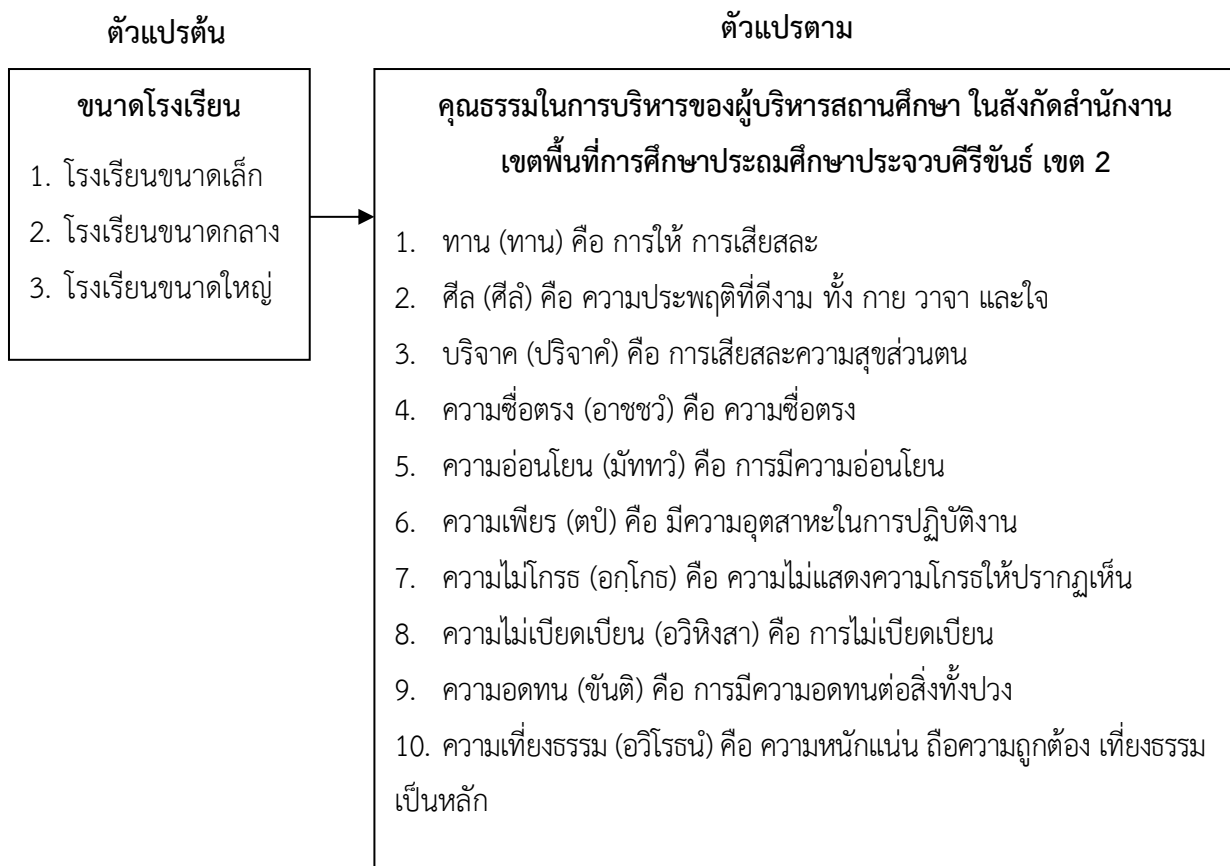
10. อวิโรธนะ คือ ความยุติธรรมสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารที่ยึดมั่นในหลักของความยุติธรรม ความเที่ยงตรง ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหว ไม่มีอคติ โดยมีขอบ ใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้อง สามารถทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความเชื่อมั่นไม่หวั่นไหวต่อภาระงาน

ประยงค์ แสนบุราณ (2557, น. 147-148) กล่าวว่า คำว่า “ทศพิธราชธรรม” หมายถึง ธรรมของนักปกครองสิบประการหลักการของนักปกครอง คุณธรรมผู้ปกครองบ้านเมือง กิจวัตรของนักปกครองควรประพฤติถามว่า ทศพิธราชธรรมนั้นมีอะไรบ้าง ตอบว่าทศพิธราชธรรมมีสิบประการ คือ “ทาน ศีละ การบริจาคความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่พิโรธ ธรรมของนักปกครองทั้งสิบประการนั้น แต่ละอย่างมีเนื้อหา ดังนี้

1. ทานะ ได้แก่ การให้การเสียสละทรัพย์สินส่วนตนเพื่อคนที่ตกทุกข์ได้ยาก การช่วยเหลือให้เขามีฐานะที่ดีขึ้น การบำเพ็ญประโยชน์ที่เป็นสาธารณะ
2. ศีละ ได้แก่ การประพฤติดีทั้งทางกายและทางวาจาประกอบการทำงานที่สุจริต ควบคุมการประพฤติของตนเองให้เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนอย่าให้ใครดูแคลนทางการประพฤติได้
3. ปริจจาคะ ได้แก่ การเสียสละเวลา การเสียสละความสุขสำราญ การเสียสละประโยชน์ของตนเองเป็นต้น เพื่อประชาชนและเพื่อความสงบสุขของประเทศ
4. อาชวะ ได้แก่ ความซื่อตรง กล่าวคือ ปฏิบัติภารกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน ไร้เล่ห์เหลี่ยมไร้มารยา ปฏิบัติภารกิจอย่างตรงไปตรงมา
5. มัททวะ ได้แก่ ความอ่อนโยน กล่าวคือเป็นผู้มีอัธยาศัยไมเย่อหยิ่ง จองหง หยาบคาย กระด้าง ถือตัว เป็นต้น แต่ควรเป็นผู้งามสง่าอาจด้วยท่าทีสุภาพ นุ่มนวล ละมุนละไม และมีท่าทีที่ผู้พบเห็นให้ความยำเกรง
6. ตบะ ได้แก่ ความเพียรเพิกเลศค้นหา มิให้เข้ามายุ่งยี้จิตใจ จนจิตใจ ตกอยู่ในอำนาจของมัน ต้องใช้ความเพียรระงับยับยั้งข่มใจไม่หลงไหลในความสุขสำราญและการปรนเปรอ และมุ่งมั่นที่จะทำภารกิจทั้งหลายให้สำเร็จสมบูรณ์
7. อักโกธะ ได้แก่ ความไม่โกรธ ความไม่เกรี้ยวกราดด้วยอำนาจของความโกรธไม่ใช้ความโกรธเป็นอารมณ์ในการทำการต่าง ๆ หรือวินิจฉัยงานต่าง ๆ จนเกิดความผิดพลาด ต้องมีจิตเมตตาอยู่ในใจเสมอเพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และวินิจฉัยตัดสินความบนพื้นฐานแห่งธรรม
8. อวิหิงสา ได้แก่ ความไม่เบียดเบียน กล่าวคือไม่เบียดเบียนทางกาย เช่น ใช้แรงงานเกินขนาด หาเหตุลงโทษด้วยจิตอาฆาตหรืออคติอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น ไม่เบียดเบียนทางวาจา เช่น พูดคำหยาบ ดุด่า พูดส่อเสียด ยุแหยให้เขาแตกแยกกัน เป็นต้น ไม่เบียดเบียนทางใจเช่น เก็บภาษีแบบขูดรีด เป็นต้น แต่ต้องดำรงตนอยู่ด้วยเมตตาจิตและกรุณาจิต เพื่อประชาชนจะได้อยู่อย่างมีความสุข
9. ชันติ ได้แก่ ความอดทน กล่าวคือ ต้องอดทนต่อความลำบากต่อความตรากตรำ ต่อความเจ็บใจ แม้ว่า จะลำบากกายแค่ไหน จะเหนื่อยหน่ายเพียงใดก็ไม่ท้อถอย หรือจะถูกยั่วยวนด้วยคำพูดเสียสื้ออย่างไร ก็ไม่หมดกำลังใจจะต้องอดทนต่อสู้จนจะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
10. อวิโรธนะ ได้แก่ ความไม่พิโรธ กล่าวคือ ไม่คลาดเคลื่อนจากหลักธรรม วางตนให้หนักแน่น เทียงตรงในธรรม ไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง เพราะอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ดำรงตนมั่นในธรรมทั้งที่เป็นนิธิธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 869 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2, 2565) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp.607 - 610 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 267 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยขนาดโรงเรียน และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 10 ด้าน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การเปรียบเทียบคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ ขนาดโรงเรียน ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบรายคู่โดยใช้วิธี LSD (Least - Significant Different)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารมีคุณธรรมตามการรับรู้ของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความเที่ยงธรรม (อวิโรธน) (= 4.28, S.D. = 0.54) รองลงมาคือ ด้านความไม่โกรธ (อกโกธ) (= 4.26, S.D. = 0.61) และด้านศีล (ศีล) (= 4.22, S.D. = 0.71) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความอดทน (ขันติ) (= 4.17, S.D. = 0.70)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 2.849$, Sig. = 0.060) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารมีคุณธรรมตามการรับรู้ของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความเที่ยงธรรม (อวิโรธน) รองลงมาคือ ด้านความไม่โกรธ (อกโกธ) และด้านศีล (ศีล) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาได้ยึดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานควบคู่ไปกับกฎ ระเบียบของทางราชการ โดยหลักธรรมที่นำมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ หลักทศพิธราชธรรม ประกอบด้วยหลักธรรม 10 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล บริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความเที่ยง

ธรรม ซึ่งนำมาใช้ควบคู่กับการบริหารทรัพยากรการศึกษาทั้งหลาย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้กับบุคลากรและนักเรียน ให้รู้จักหน้าที่และความเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมและจริยธรรม นำไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ มั่งสมบุญ (2554, น. 486) ได้ศึกษาการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท อ่างทอง และอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท อ่างทอง และอุทัยธานีมีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและทุกรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านความไม่คลาดจากธรรม ด้านความซื่อตรง ด้านความเพียร ด้านศีล ด้านความอดทน ด้านความไม่เบียดเบียน ด้านความไม่โกรธ ด้านการบริจาคน ด้านความอ่อนโยน และด้านทาน ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธี นาอุดม (2563, น. 176-177) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านอวิโรธนะ (ความไม่คลาดจากธรรม) ด้านทานะ (การให้) และด้านอภิกโรธะ (ความไม่โกรธ) ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความอดทน (ขันติ) อาจเนื่องมาจากการบริหารคนหรือการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาย่อมเลี่ยงที่จะไม่เผชิญหน้ากับความขัดแย้งกันไม่ได้ เพราะผู้ร่วมงานล้วนมาจากสภาพแวดล้อมและการศึกษาต่างกัน จึงอาจทำให้มีความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือไม่สอดคล้องกัน เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีความมานะอดทนต่อความยากลำบากในการทำงาน อดทน อดกลั้น และเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกด้าน การทำตนเป็นตัวอย่างย่อมสร้างศรัทธาและความเต็มใจในการให้ความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ มั่งสมบุญ (2554, น. 486) ได้ศึกษาการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท อ่างทอง และอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท อ่างทอง และอุทัยธานี ด้านความอดทนมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของเมธี นาอุดม (2563, น. 176-177) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่าด้านขันติ (อดทน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก

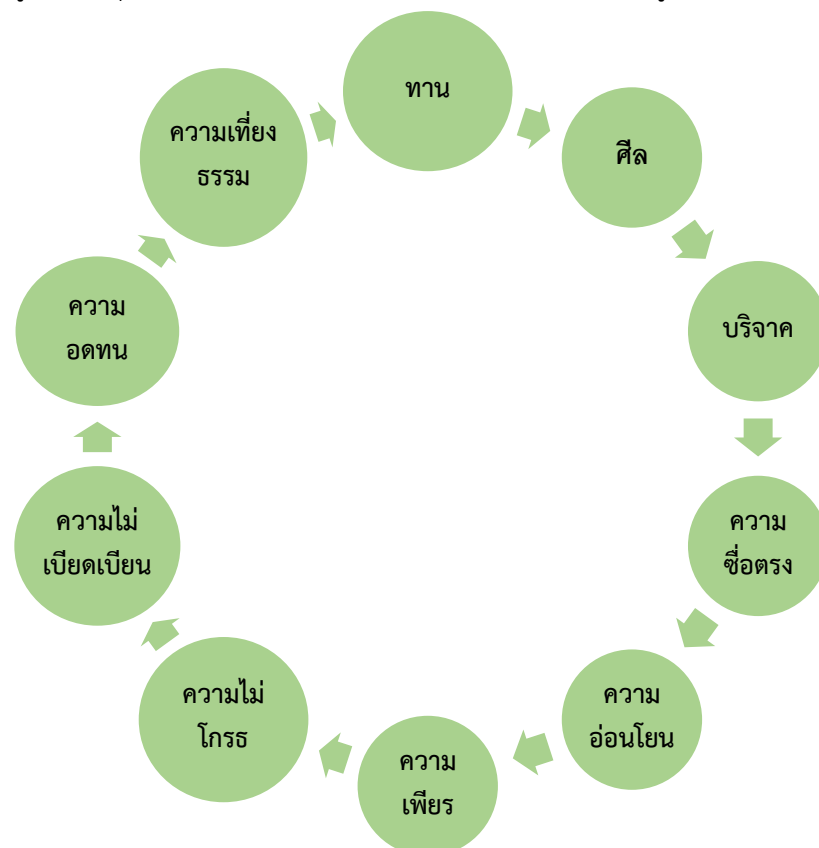
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดต่างกันคือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ นำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 บริหารงานโดยน้อมนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามพันธกิจที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ และคณะ (2564, น. 466) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธี นาอุดม (2563, น. 176-177) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่การบริหารด้านความอดทน (ขันติ) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีจิตใจหนักแน่นต่อคำติฉินนินทาของผู้ร่วมงานและผู้อื่น รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

ภาพที่ 1 คุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุป

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาในทุกกระบวนการบริหาร พร้อมทั้งอาจมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร เพื่อที่จะได้มีแนวทางการบริหารงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งองค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเป็นแบบอย่างให้ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ นำไปใช้ปฏิบัติต่อไป
2. ควรศึกษาคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามเจตคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 กับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการบริหารงานต่อไป
3. ควรศึกษาคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบผลการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนาศาสตร์พระราชสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมกิจการศึกษา.
- ไชยพร เรืองแท้. (2556). *บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- ดร.ณิ โอวรียาพิทักษ์ และคณะ. (2557). *การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา กรณีศึกษานักศึกษา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, กรุงเทพมหานคร.
- ทวีศักดิ์ และคณะ. (2564). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4*. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8. 27 มีนาคม 2564. หน้า 465-473. นครราชสีมา : วิทยาลัยนครราชสีมา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประยงค์ แสนบุราณ. (2557). *หลักธรรมในการปกครองของพระพุทธศาสนา*. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 30(3), 144-150.

- พระครูประโชติจันทร์ทิมม (นาม จันทโชโต). (2555). *การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนโรงเรียน นวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหามงคล สารินทร์, เรือเอกอภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ และสมชาย เทพแสง. (2556). การบริหารงานตามแนวพุทธธรรม. *วารสารบริหารการศึกษา มศว.*, 10(19), หน้า 84-88.
- เมธี นาอุดม. (2563). *การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- วิไลลักษณ์ มั่งสมบูรณ์. (2554). *การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท อ่างทอง และอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2550). *มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐาน วิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2556). *ธรรมราชา*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- สุริยพล ตนภู. (2561). *คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามเจตคติของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียน อำเภอสันติสุข ตามหลักสังคหวัตถุ 4*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- อภิรักษ์ สุจิตจันทร์. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรม ภาวะผู้ตามที่มีความกล้าหาญ และพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร*. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.